

» meum. » Et hic timendum ne in spiritu suo remaneat, et non sit transiliens. Jam tamen melius agit, quam foris agebat. Transcendit aliquid : et hinc videamus quo. Non enim cessat iste transiliens, donec veniat in finem, unde habet titulum Psalmus : « Garriebam, inquit, et scrutabar » spiritum meum. »

X. Et quid invenisti? « Non in æternum repellet Deus¹. » Tædium invenerat in hac vita; nusquam fidam, nusquam securam consolationem. Ad quoscumque homines intendebat, scandalum in eis inveniebat, aut timebat. Nusquam ergo securus. Tacere illi malum erat, ne sileret a bonis : loqui et foris garrere molestum erat, ne anticipantes vigilias omnes inimici ejus, calumnias inquirent in verbis ejus. Angustatus in hac vita vehementer, multum de vita alia cogitavit, ubi ista non sit tentatio. Et quando illuc pervenitur? Non enim non constat, quia quod hic patimur, ira Dei est. Dicitur hoc in Isaïa : « Non in æternum vindex in vobis ero, neque per omne tempus irascar » vobis. » Et dicit quare : « Spiritus enim a me procedet, » et omnem flatum ego feci. Propter peccatum paululum » quid contristavi eum, et percussi eum, et averti faciem » meam ab illo; et abiit tristis, et ambulavit vias suas². » Quid ergo, hæc ira Dei semper erit? Non hoc invenit iste in silentio. Quid enim dicit? « Non in æternum repellet » Deus; et non apponet ultra ut beneplaceat ei adhuc. » Id est, ut beneplaceat ei adhuc repellere, et in æternum repellere non apponet. Necesse est ut revocet ad se servos suos; necesse est ut recipiat fugitivos redeuntes ad Dominum; necesse est ut exaudiat vocem compeditorum. « Non » in æternum repellet Deus; et non apponet ultra ut beneplaceat ei adhuc. »

XI. « Aut in finem misericordiam abscidet a generatione

¹ Psal. LXXVI, 8. — ² Isaï. LVII, 16, 17.

» in generationem; aut obliviscetur misereri Deus¹? » In te, a te, in alterum nulla est misericordia, nisi eam tibi Deus donet : et ipse Deus obliviscetur misericordiam! Rivus currit : fons ipse siccabitur? « Aut obliviscetur misereri Deus; aut continebit in ira miserationes suas²? » Id est, sic irascetur, ut non misereatur? Facilius ille iram, quam misericordiam continebit. Hoc et per Isaïam dixerat : « Non in æternum vindex in vobis ero, neque per » omne tempus irascar vobis³. » Hoc et posteaquam dixit : « Abiit tristis, et ambulavit vias suas : Vias, inquit, ejus » vidi, et sanavi eum⁴. » Hoc ubi cognovit iste, transcendit et se, delectatus in Deo, ut ibi esset, et in ejus operibus magis garreret; non in spiritu suo, non in eo quod erat, sed in eo a quo factus erat. Et hinc ergo transiliens transcendit. Videte transilientem, videte si remaneat alicubi quousque perveniat ad Deum.

XII. « Et dixi. » Jam se ipsum transiliens, quid dixit? « Nunc cœpi : » cum excessissem et me. « Nunc cœpi. » Hic jam nullum periculum est : nam et in me ipso remanere, periculum fuit. « Et dixi : Nunc cœpi : hæc » est immutatio dexteræ Excelsi⁵. » Modo me cœpit mutare Excelsus; modo cœpi aliquid, ubi securus sim; modo intravi aliquam aulam gaudiorum, ubi nullus timeatur inimicus : modo cœpi esse in ea regione, ubi non anticipent vigilias omnes inimici mei. « Nunc cœpi : hæc » est immutatio dexteræ Excelsi. »

XIII. « Memor fui operum Domini⁶. » Jam videte illum spatari in operibus Domini. Garriebat enim foris et contristatus inde defecit spiritus ejus; garrivit intus cum corde suo, et cum spiritu suo, et perscrutatus eundem spiritum suum, memor fuit annorum æternorum, memor

¹ Psal. LXXVI, 9. — ² Ibid. 10. — ³ Isaï. LVII, 16. — ⁴ Ibid. 18. — ⁵ Psal. LXXVI, 11. — ⁶ Ibid. 12.

fuit misericordiae Domini, quia non repellet Dominus in aeternum; et coepit jam in ejus operibus securus gaudere, securus exultare. Audiamus jam opera ipsa et exulemus et nos. Sed affectibus etiam nos transiliumus, nec ad temporalia gaudeamus. Habemus enim et nos cubile nostrum. Quare non illuc intramus? quare non in silentio agimus? quare non spiritum nostrum perscrutamur? quare annos aeternos non cogitamus? quare in operibus Dei non laetamur? Sic nunc audiamus, et ipso dicente delectemur, ut etiam cum hinc abierimus, faciamus quod ipso loquente faciebamus; si tamen facimus coeptum ipsius quod dixit, » Nunc coepi. » Gaudere in operibus Dei, est oblivisci et te, si potes illo solo delectari. Quid enim melius illo? Non vides, quia cum ad te redis, in deteriorem redis? » Me » mor fui operum Domini: quia memor ero ab initio » mirabilium tuorum.

XIV. « Et meditabor in omnibus operibus tuis, et in » affectionibus tuis garriam¹. » Ecce tertium garrere. Garrivit foris, quando defecit; garrivit in spiritu suo intus, quando profecit; garrivit in operibus Dei, quando pervenit quo profecit. « Et in affectionibus tuis garriam: » non in affectionibus meis. Quis vivit sine affectionibus? Et putatis, fratres, quia qui Deum timent, Deum colunt, Deum diligunt, nullas habent affectiones? Vere hoc putabis, et putare audebis, quod affectiones habeat tabula, theatrum, venatio, aucupium, piscatus, et non habeant opera Dei, et non habeat meditatio Dei interiores affectiones quasdam suas, cum inspicitur mundus, et ponitur ante oculos spectaculum naturae rerum, et in his quaeritur artifex, et invenitur nusquam displicens et super omnia placens?

XV. « Deus in Sancto via tua². » Inspicit jam opera

¹ Psal. LXXVI, 13. — ² Id. LXXVI, 14.

misericiandiae Dei circa nos, ex his garrit, et in his affectionibus exultat. Primo inde coepit: « In Sancto via tua. » Quae via tua in Sancto? « Ego sum, inquit, via, veritas, » et vita¹. » Redite ergo, homines, ab affectionibus vestris. Quo itis? quo curritis? quo non solum a Deo, sed etiam a vobis fugitis? Redite, praevicatores, ad cor²: scrutamini spiritum vestrum, recolite annos aeternos, invenite misericordiam Dei circa vos, attendite opera misericordiae ejus: « In Sancto via ejus. Filii hominum usquequo » graves corde? Quid quaeritis in affectionibus vestris? » Utquid diligitis vanitatem, et quaeritis mendacium? Et » scitote quoniam magnificavit Dominus Sanctum tuum³. » In Sancto via tua. » Ad ipsum ergo attendamus, Christum attendamus, ibi via ejus. « Deus in Sancto via tua. Quis » Deus magnus, sicut Deus noster? » Habent gentes affectiones circa deos suos, idola adorant; oculos habent, et non vident: aures habent, et non audiunt: pedes habent, et non ambulant⁴. Quid ambulat ad Deum qui non ambulat? Non, inquit, ea colo. Et quid colis? Numen quod ibi est? Certe hoc colis quod alibi dictum est: « Quoniam dii gen- » tium daemonia⁵. » Aut idola colis, aut daemonia. Nec idola, nec daemonia, inquit. Et quid colis? Stellae, solem, lunam, ista caelestia. Quanto melius qui fecit et terrena et caelestia. « Quis Deus magnus, sicut Deus noster. »

XVI. « Tu es Deus qui facis mirabilia solus. » Tu vere magnus Deus, faciens mirabilia in corpore, in anima, solus faciens. Audierunt surdi, viderunt caeci, convalescerunt languidi, surrexerunt mortui, constricti sunt paralytici. Sed miracula ista tunc in corporibus: videamus in anima. Sobrii sunt, paulo ante ebriosi; fideles sunt, paulo ante adoratores simulacrorum: res suas donant pau-

¹ Joan. XIV, 6. — ² Isai. XLVI, 8. — ³ Psal. IV, 3, 4. — ⁴ Psal. CXXX, 5-7. — ⁵ Id. CXV, 5.

peribus, qui alienas ante rapiebant. « Quis Deus magnus, » sicut Deus noster? Tu es Deus qui facis mirabilia solus¹. » Fecit et Moyses, sed non solus: fecit et Elias, fecit et Elisæus, fecerunt et Apostoli; sed nullus eorum solus. Illi ut facerent, tu cum eis; tu quando fecisti, illi non tecum. Non enim tecum fuerunt cum fecisti, quando et ipsos tu fecisti. « Tu es Deus qui facis mirabilia solus. » Quomodo solus? Numquid forte Pater et non Filius? aut Filius, et non Pater? Imo Pater et Filius et Spiritus sanctus. « Tu » es Deus qui facis mirabilia solus. » Non enim tres dii, sed unus Deus facit mirabilia solus, et in ipso transiliente. Nam ut etiam transiliret, et ad ista perveniret, miraculum Dei fuit: quando intus garrit cum spiritu suo, ut transiliret et ipsum spiritum suum, et in Dei operibus delectaretur, ipse ibi fecit mirabilia. Sed quid fecit Deus? « Notam fecisti in populis virtutem tuam. » Inde congregatio ista Asaph transiliens; quia notam fecit in populis virtutem suam. Quam virtutem suam notam fecit in populis? « Nos autem prædicamus Christum crucifixum, » Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam; » ipsis autem vocatis Judæis et Græcis Christum Dei Virtutem et Dei Sapientiam². » Si ergo Virtus Dei Christus, notum fecit Christum in populis. An et hoc nondum agnoscimus; et ita desipimus, ita infra jacemus, ita nihil transilimus ut hoc non videamus? « Notam fecisti in populis Virtutem tuam. »

XVII. « Redemisti in brachio tuo populum tuum. Brachio tuo, hoc est, virtute tua. Et brachium Domini » cui revelatum est³? Redemisti in brachio tuo populum » tuum, filios Israël et Joseph⁴. » Quomodo quasi duos populos, « Filios Israël et Joseph? » Nonne filii Joseph

¹ Psal. LXXVI, 15. — ² I Cor. I, 23, 24. — ³ Isai. LIII, 1. — ⁴ Psal. LXXVI, 16.

in filiis Israël? Ita plane. Hoc scimus, hoc legimus, hoc Scriptura clamat, hoc veritas indicat, quoniam Israël idem qui Jacob, habuit filios duodecim, inter quos unus erat Joseph; et ex duodecim filiis Israël quotquot nati sunt, ad populum Israël pertinent. Quomodo ergo ait: « Filios » Israël et Joseph? » Nescio quid hic distinguendum admonuit. Perscrutemur spiritum nostrum, fortassis ibi aliquid posuit Deus, quem debemus et nocte quærere manibus nostris, ut non decipiamur, forte inveniemus et nos in hac distinctione « Filios Israël et Joseph. » Per Joseph alium populum intelligi voluit, Gentium populum intelligi voluit. Quare Gentium populum per Joseph? Quia Joseph venditus est in Ægyptum a fratribus suis¹. Ille Joseph, cui fratres inviderunt, et eum in Ægyptum vendiderunt, venditus in Ægyptum, laboravit, humiliatus est; agnitus et exaltatus, floruit, imperavit. Et his omnibus quid significavit? Quid, nisi Christum a fratribus venditum, ejectum de terra sua tanquam in Ægyptum Gentium? Ibi primo humiliatum, quando persecutiones Martyres patiebantur: nunc exaltatum, sicut videmus; quoniam impletum est in eo: « Adorabunt eum omnes » reges terræ, omnes gentes servient illi². » Ergo Joseph populus ex Gentibus, Israël vero populus ex gente Hebræorum. Redemit populum suum Deus, « Filios Israël » et Joseph. » Per quid? Per lapidem angularem, in quo duo parietes copulati sunt³.

XVIII. Et exequitur quomodo: « Viderunt te aquæ » Deus⁴. » Quid sunt aquæ? Populi. Quæ sunt istæ aquæ, dictum est in Apocalypsi, responsum est, Populi: ibi invenimus apertissime aquas in figura positas populorum⁵. Supra autem dixerat: « Notam fecisti in populis Virtutem

¹ Gen. xxxvii, 28. — ² Psal. LXXI, 11. — ³ Ephes. II, 24. — ⁴ Psal. LXXVI, 17. — ⁵ Apoc. xvii, 15.

» tuam. » Merito ergo, « Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ, et timuerunt. « Ideo mutatae sunt, quia timuerunt. « Viderunt te aquæ, Deus, et timuerunt : et » conturbatae sunt abyssi. » Quæ sunt abyssi? Altitudines aquarum. Quis non turbatur in populis, cum conscientia pulsatur? Quæris altitudinem maris, quid profundius humana conscientia? Ista profunditas turbata est, quando in brachio suo redemit populum suum Deus. Quomodo turbatae sunt abyssi? Quando omnes conscientias suas confitendo fuderunt. « Et turbatae sunt abyssi. »

XIX. « Multitudo sonitus aquarum. » In laudibus Dei, in confessionibus peccatorum, in hymnis et canticis, in orationibus, « Multitudo sonitus aquarum. Vocem dederunt nubes ¹. » Inde iste sonitus aquarum, inde abyssorum perturbatio, quia « Vocem dederunt nubes. » Quæ nubes? Prædicatores verbi veritatis. Quæ nubes? De quibus minatur cuidam vineæ Deus, quæ pro uva fecit spinas; et dicit : « Mandabo nubibus meis, ne pluant super eam » imbrem ². » Denique Apostoli relinquentes Judæos, ierunt ad Gentes : in omnibus gentibus « Vocem dederunt » nubes : » prædicando Christum : « Vocem dederunt » nubes. »

XX. « Etenim sagittæ tuæ pertransierunt ³. » Easdem voces nubium rursus sagittas dixit. Verba enim Evangelistarum sagittæ fuerunt. Similitudines enim sunt. Nam proprie nec sagitta est pluvia, nec pluvia sagitta : at vero verbum Dei, et sagitta est, quia percutit; et pluvia, quia rigat. Nemo ergo jam miretur abyssorum conturbationem, quando « Sagittæ tuæ pertransierunt. » Quid est : « Pertransierunt? » Non in auribus remanserunt, sed corda transfixerunt. « Vox tonitruui tui in rota. » Quid est hoc? Quomodo intellecturi sumus? Adjuvet Dominus,

¹ Psal. lxxvi, 18. — ² Isaï. v, 6. — ³ Psal. lxxvi, 19.

« Vox tonitruui tui in rota. » Solebamus pueri suspicari, cum audiremus tonitrua de cœlo, quasi vehicula de stabulo processisse. Habent enim tonitrua quamdam concussionem similem vehiculis. Numquid ad ista puerilia redituri sumus, ut intelligamus, « Vox tonitruui tui in » rota, » quasi aliqua vehicula habeat Deus in nubibus, et transitus vehiculorum illum strepitum concitet? Absit. Hoc puerile est, vanum, nugatorium. Quid est ergo, « Vox tonitruui tui in rota? » Volvitur vox tua. Neque hoc intelligo. Quid faciemus? Interrogemus ipsum Idithun, ne forte ipse exponat quod dixit : « Vox, inquit, tonitruui » tui in rota. » Non intelligo. Audiam quid dicis « Apparuerunt fulgura tua orbi terrarum. » Dic ergo, non intellexeram. Orbis terrarum est rota. Nam circuitus orbis terrarum, merito et orbis dicitur : unde brevis etiam rotella, orbiculus appellatur. « Vox tonitruui tui in rota : » apparuerunt fulgura tua orbi terrarum. » Nubes illæ in rota circumierunt orbem terrarum, circumierunt tonando et coruscando, abyssum commoverunt, præceptis tonuerunt, miraculis coruscaverunt. « In omnem enim » terram exiit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba » eorum ¹. Commota est, et contremebunda facta est » terra : » id est, omnes qui habitant in terra. Per similitudinem autem ipsa terra, mare est. Quare? Quia gentes omnes maris nomine nuncupantur, quod vita humana amara est, et procellis ac tempestatibus subdita. Jam illud si attendas, quod homines se tanquam pisces devorant, cum major minorem absorbet : est ergo hoc mare, illuc Evangelistæ ierunt.

XXI. « In mari est via tua ² » Jamdudum in Sancto via tua, modo « In mari est via tua : quia ipse Sanctus in mari, et merito etiam super aquas maris ambulavit ³. » In

¹ Psal. xviii, 5. — ² Id. lxxvi, 20. — ³ Matth. xiv, 25.

» mari via est tua, » id est, in Gentibus prædicatur Christus tuus. In alio quippe Psalmo ita dicitur : « Deus miseretur nostri, et benedicat nos, illuminet vultum suum » super nos, ut cognoscamus in terra viam tuam. Ubi in » terra? In omnibus gentibus salutare tuum¹ : » hoc est, « In mari est via tua. Et semitæ tuæ in aquis multis : » hoc est, in populis multis. « Et vestigia tua non cognoscuntur. » Nescio quos tetigit, et mirum nisi et ipsos Judæos. Ecce jam sic propalata est Gentibus misericordia Christi, ut « In mari sit via tua, et semitæ tuæ in aquis » multis, et vestigia tua non cognoscuntur. » Unde, a quibus non cognoscuntur, nisi ab his qui adhuc dicunt : Nondum venit Christus? Quare dicunt : Nondum venit Christus? Quia nondum agnoscunt super mare ambulantem.

XXII. « Deduxisti sicut oves plebem tuam in manu » Moysi et Aaron². » Quare hoc addiderit, indagare aliquantum difficile est. Adjuvate ergo nos intentione vestra : quia post ipsos duos versus finis erit et Psalmi et sermonis ; ne forte cum aliquid restare arbitramini, timore laboris minus ad præsens attendatis. Cum dixisset : « In mari est » via tua, » quod intelligimus in gentibus ; « Et semitæ » tuæ in aquis multis, » quod intelligimus in populis multis : adjunxit, « Et vestigia tua non agnoscuntur. » Et quærebamus a quibus non agnoscerentur ; et subiecit continuo : « Deduxisti sicut oves plebem tuam in manu » Moysi et Aaron : » id est, ab ista plebe tua, quæ deducta est in manu Moysi et Aaron, vestigia tua non cognoscuntur. Quare ergo positum est, nisi increpandi et exprobrandi causa, « In mari est via tua? » Unde « In mari est » via tuâ, » nisi quia exclusa est a terra tua? Expulerunt Christum, noluerunt esse suum Salvatorem ægri : ille autem coepit esse in gentibus, et in omnibus gentibus, in

¹ Psal. LXVI, 2, 3. — ² Id. LXXVI, 21.

multis populis. Salvæ factæ sunt etiam reliquæ populi illius. Remansit foris ingrata multitudo, et claudicans Jacob femoris latitudo¹. Latitudo enim femoris intelligitur in multitudine generis, et facta est in majori parte Israëlitarum turba quædam vana et insipiens, quæ non agnosceret vestigia Christi in aquis. « Deduxisti sicut » oves plebem tuam : » et non te cognoverunt. Tanta cum illis bona fecisti, mare divisisti, inter aquas per aridam trajecisti, persequentes inimicos fluctibus operuisti, in deserto egentibus manna pluisti, deducens eos « In » manu Moysi et Aaron : » et expulerunt te a se, ut in mari esset via tua, et vestigia tua non cognoscerent.

ENARRATIO²

IN PSALMUM LXXVII.

I. PSALMUS iste ea continet, quæ in veteri populo acta narrantur : recentior autem et posterior populus admonetur, ut caveat ne sit ingratus beneficiis Dei, ejusque in se provocet iracundiam, cujus obedenter et fideliter debet suscipere gratiam : « Ne fiant, inquit, sicut patres » eorum generatio prava et amaricans, generatio quæ » cor non direxit suum, et non est creditus cum Deo spiritus ejus³. » Hæc est igitur Psalmi hujus intentio, hæc utilitas, hic uberrimus fructus. Sed cum omnia videantur perspicua et aperta dici atque narrari, primitus movet atque intentos facit titulus ejus. Neque enim frustra inscribitur, « Intellectus Asaph⁴ : » nisi quia fortasse non

¹ Gen. xxxii, 31. — ² Dictata anno Christi 415, ex Epist. clxix ad Evodiu-
m n. 1. — ³ Psal. LXXVII, 9. — ⁴ Ibid. 1.